

De functies van streekeigen rassen in het landschap

Historische manier van beweiden van kudde Drentse heideschappen op het Balloërveld

De keuze voor streekassen wordt meestal op cultuurhistorische gronden gemaakt. Maar er zijn ook andere motieven die voor deze keuze pleiten, zoals de waarde die ze hebben voor de identiteit van een regio of de beleefbaarheid van het landschap. De SZH heeft nog een motief om de keuze voor streekeigen rassen per regio te promoten. Dit is de beste garantie voor het behoud van de genetische diversiteit onder ons levend erfgoed.

Binnen natuurorganisaties is steeds meer aandacht gekomen voor het inzetten van streekeigen rassen bij begrazing. In het interview met Harm Piek dat vorig jaar in *ZeldzaamHuisdier* nummer 2 stond, pleit Harm, als oud-bestuurslid van de SZH en met een lange staat van dienst bij Natuurmonumenten, voor het gebruik van zeldzame streekassen in het natuurbeheer. Hij vindt dat men daarbij rekening moet

houden met de cultuurhistorie: door in cultuurlandschappen streekeigen rassen in te zetten. Om dat toepasbaar te maken, heeft hij onderzoek gedaan naar de historische geografie van zeldzame Nederlandse rassen bij schapen, geiten, runderen en paarden. Die gegevens vormen de basis voor het artikel dat op de SZH-website is gepubliceerd over de gebieden van oorsprong van zeldzame rassen.

Vlaggenschip van de regio

In de verschillende streken van Nederland ontstonden in de loop van de eeuwen in iedere regio bepaalde typen vee. De verschillende typen ging men aan het einde van de negentiende eeuw rassen noemen. De verschillen ontstonden omdat de dieren zich aanpasten aan de leefomstandigheden, het klimaat, de grondsoort en vegetatie, maar ook aan de eisen van de houders.

Zo laten de rassen iets zien over dat wat specifiek is voor een streek. Ze maken deel uit van de cultuur en de identiteit van een regio. Ze zijn als het ware het vlaggenschip van een regio. Als je een kudde Drentse heideschappen met hun lange, dunne poten ziet, dan is daaruit af te leiden dat die dieren gewend zijn grote afstanden te lopen om hun kostje bij elkaar te scharrelen. Hun wol heeft een zodanige structuur dat ze daarmee niet achter struiken blijven hangen. Kortom, hun uiterlijk vertelt iets over hun leefomstandigheden.

De aanwezigheid van kuddes Drentse heideschappen onderscheidt Drenthe bijvoorbeeld van Gelderland. Herkenning van bepaalde streekassen in het gebied van hun herkomst is belangrijk voor de beleving van het cultuurlandschap. Zeker als de manier van houden aansluit bij de historische manier van beweiden. Een combinatie van begrazing door een ras en streekproducten van dat ras versterkt de beleving van het cultuurlandschap in een

regio. Zo wordt de herkenning van Drenthe groter als wol van dat ras te koop is of ham van Drentse heideschapen geserveerd wordt in de buurt van de kudde.

Beleving van het landschap

De keuze voor begrazing met zeldzame rassen in het gebied van hun oorsprong kan zijn gebeurd vanuit cultuurhistorisch oogpunt, maar heeft ook een maatschappelijke waarde. Het versterkt niet alleen de eigen identiteit – en daarmee de economie – van een streek, maar het maakt ook dat recreanten zich bewust zijn van het specifieke landschap met alles wat daarbij hoort. Een toerist beleeft dan het verschil tussen een bezoek aan de Veluwe en Drenthe.

Hoewel binnen de natuurorganisaties de ecologische kant van het natuurbeheer veel nadruk heeft, is er binnen Staatsbosbeheer ook aandacht voor het aspect van beleving van het landschap. Meta Rijks, fauna-ecoloog, schrijft in een nota dat er naar een faunavisie gezocht wordt die aanknopingspunten biedt voor een evenwicht tussen de maatschappelijke en ecologische kaders. Ze pleit ervoor bij begrazing van een natuurgebied een strakkere koppeling te hanteren tussen oorspronkelijke rassen en cultuurhistorische terreindoelen. Dat draagt dan ook bij aan het geven van inzicht in de doelstelling van het beheer van een specifiek natuurgebied. Het publiek kan het verschil tussen bepaalde schapen- en runderrassen zien. Dat kan dan helpen om veel minder zichtbare keuzes voor een bepaalde vorm van beheer inzichtelijk te maken. Door consequent te zijn in keuzes voor bepaalde rassen of soorten, wordt het duidelijk dat het een cultuurhistorisch landschap betreft

Rudolf van Bottenburg

Brandrode runderen van de Overhekerhof begrazen de weiden rondom kasteel Schaloen in Oud-Valkenburg, Zuid-Limburg

en niet een ‘wild’ natuurgebied. Een gerichte inzet van bepaalde rassen kan niet alleen de beleefbaarheid van een bepaald gebied vergroten, maar ook de waardering ervoor. In cultuurlandschappen voegt het gebruik van streekeigen rassen, zoals Drentse of Veluwse heideschapen, Mergellandschapen, Brandrode runderen of Groninger blaarkoppen waarde toe aan het landschap.

Behoud van al ons levend erfgoed

Door de keuze voor streekcrassen in cultuurlandschappen kan men de beleefbaarheid van en daarmee de waardering voor ons cultureel erfgoed vergroten. Het wordt dan een herkenbaar en gewaardeerd onderdeel van de samenleving. Naast het inzichtelijk maken van de beheerkeuze en het vergroten van de beleefbaarheid van het landschap draagt het inzetten van historische landbouwrassen

ook bij aan het behoud van genetische diversiteit van ons levend erfgoed. Streekeigen rassen bezitten vaak eigenschappen die in het reguliere gebruiksvet niet meer aanwezig zijn door de sterke selectiedruk op de huidige productiedoelstellingen. Oorspronkelijke rassen zijn vaak op andere kenmerken gefokt, zoals het kunnen leven van de vegetatie van een bepaalde streek of winterhardheid. Zo behoren niet alleen de oorspronkelijke typen of rassen, maar ook de diversiteit ervan tot ons cultureel erfgoed. Bij het inzetten van zeldzame rassen is het dan ook van essentieel belang dat niet het ene ras al de andere rassen verdringt.

De SZH staat voor het behoud van genetische variatie die nog aanwezig is in de oorspronkelijk Nederlandse rassen. Uiteraard is dat een van de belangrijkste motieven voor de SZH om het gebruik van streekeigen rassen te promoten. ●